

Da Chr. Vester købte Møllerup...

Vilfred Friborg Hansen

(skrevet 2014 til "Folk og Liv 2014")

Fra tiden omkring Første Verdenskrig (1914-18) og frem til den store krise i 1930'erne var der en række handelsmænd på egnen, der tjente store og hurtige penge. For manges vedkommende satte de dem lige så hurtigt til igen. De kendteste her på Djursland var Chr. Vester fra Kejlstrup og Frederik Legarth fra Rønne, som de to følgende artikler skal handle om. De var begge tæt knyttet til Indre Mission, og der er ingen tvivl om, at det har betydet noget for tilliden til dem som handelsmænd. Man skal dog ikke tro, at det har gjort dem mindre snu og kreative end andre handelsmænd – det er der masser af vidnesbyrd om.

Vester og Legarth handlede også sammen, og de kom endda i familie med hinanden, da Legarths bror Jens Legarth giftede sig med Vesters ældste datter Sine. Utallige store gårde har passeret gennem deres hænder. Og mere end det: for begges vedkommende oplevede de også at blive godsejere. Chr. Vester købte Møllerup, og Frederik Legarth købte Gl. Estrup. Om disse to handeler skal der fortælles i det følgende.

Chr. Vester

Vi begynder med Chr. Vester. Han var født i 1862 og stammede fra et lille husmandssted i Grønfeld. Han blev gift med sognefoged Thomas Dams datter Dorthea fra Damgården i Feldballe, og de startede med at have en lille købmandshandel der. Vesters forældre havde købmandshandelen i Kejlstrup, men faderen døde tidligt, og moderen og Vesters brødre blev mormoner og udvandrede til Amerika. Derefter overtog Dorthea og Chr. Vester købmandshandelen i Kejlstrup.

Illustration: Chr. Vester. Billedtekst:

Chr. Vester (1862-1940). Billedet er lånt af Claus Bjerring Lauritsen

Vester handlede med kreaturer og var meget på farten, mens Dorthea passede butikken. Men det gik ikke godt. "Der var megen selskabelighed, og mange af de unge mænd var delvis fordrukne. Vi var jo unge og skulle være med i det hele", fortæller Dorthea Vester i sine erindringer. Det unge købmandspar måtte opgive købmandsbutikken og forlade byen. De købte en ussel fallit ejendom i Krakær i stedet. I den følgende tid var de så fattige, at det fortælles, at de ikke engang kunne få kredit til at købe rugbrød til familien, der efterhånden omfattede tre børn foruden forældrene.

Så skete der noget, der senere blev anset for nærmest et under. Posten kom til Krakær med en postanvisning på en arv fra en af Vesters slægtninge i Amerika. Den var på ca. ti kroner, men snakken gik, at Vester havde arvet store penge, og Vester har sikkert ikke gjort det helt store for at mane rygterne i jorden. I hvert fald blev det pludselig muligt for ham at få kredit alle vegne. Handelen kom i gang igen, og snart kunne ægteparret flytte tilbage til Kejlstrup og købe en mindre ejendom, "Dolmergården", midt i byen.

På dette tidspunkt var den missionske vækkelse ved at brede sig på egnen i kølvandet på den unge pastor Buschs virke i Feldballe – her var han fra 1888 til 1893. Dorthea og Christian kom med i vækkelsen. Det åbnede endnu flere døre for den travle handelsmand. Dorthea havde også travlt, men det var med hjem og børn. Hun fødte i alt 14 børn, men kun 7 af dem nåede voksenalderen. Muligvis medvirkede de mange børnedødsfald til forældrenes forankring i missionen. Pastor Busch anvendte i hvert fald de døde børn i sin agitation: ”Forstår I ikke, hvorfor Vorherre tager jeres børn hjem til sig? Det er fordi, de skal råbe til jer fra Himlen: far, mor, kom!”

Snart kunne Dorthea og Chr. Vester flytte til større forhold. Chr. Vester købte Kjellerupgården lidt uden for Kejlstrup, en rimelig stor gård, som han byggede om og udvidede, bl.a. ved at bygge det store og særprægede stuehus, som gården også har i dag. Dolmerstedet blev solgt til Frederik Legarth, hvis bror Jens Legarth tre år senere giftede sig med Dortheas og Christian Vesters ældste datter Sine og flyttede ind på Dolmergården.

Illustration: Kjellerupgården. Billedtekst:

Kjellerupgårds imponerende hovedbygning blev opført af Chr. Vester i 1906. Her fotograferet 1994, foran står det daværende ejerpar Doris og Carl Nielsen. Foto VFH.

Gennem missionen kom Vester også i kontakt med greven på Møllerup, Frederik Ahlefeldt-Laurvig, og fra 1907 overtog Vester forpagtningen af Møllerup – to år senere overtog Dorthea Vester husholdningen på avlsgården på Møllerup, og parret flyttede til forpagterboligen på godset. Kjellerupgården blev forpagtet ud til den næstældste datter Ida og svigersønnen I. P. Petersen, der ejede nabogården, nuværende Sloths gård.

MØLLERUP

Dorthea Vesters erindringer lader ane, at det var hende meget imod at forlade Kjellerupgård. Men det blev for besværligt at bo på Kjellerupgård og arbejde på Møllerup. ”Jeg ville ikke hindre ham, men jeg ønskede ikke noget ud over at få lov at bo på Kjellerupgård”, skriver hun, og hun beskriver forpagterboligen på Møllerup som ”ikke særlig indbydende imod det sollyse Kjellerup”. Det er tydeligt, at hustruen til tider har haft besvær med at følge med i mandens ambitioner og rastløse energi.

I august 1914 købte Chr. Vester så Møllerup Gods. Dorthea Vester skriver: ”Så kom Christian en dag og sagde, at nu havde han købt Møllerup. Det var ingen glæde for mig, jeg kunne ikke altid følge med i den hurtige udvikling fra det ene til det andet. Det var min mands utrættelige energi, der skabte det hele, men jeg ved, at det var under bøn og ængstelse, han gik til dette skridt...”

Billede:

Møllerup omkring 1908 – omtrent sådan har Møllerup også set ud i perioden 1914-1917, hvor Chr. Vester ejede godset. Det nuværende karakteristiske klokketårn blev opsat 1920, hvor skibsreder Poul Carl købte godset. Egnsarkivet.

Greven flyttede til København, og året efter flyttede familien Vester ind i Møllerups hovedbygning. ”Der var sol og lys, rigelig med plads imod de mørke, fugtige værelser i forpagterboligen, som nu blev lavet om til elevværelser”, skriver Dorthea Vester.

Jeg kender ikke til efterretninger om, hvad der lå bag handelen. Kan greven være kommet til at skyldte Vester penge? Men det hele kan naturligvis være meget regulært – greven, der var uddannet cand. polit., kan have ønsket at afhænde godset og flytte til hovedstaden.

Lige så gådefuldt, som købet af Møllerup kan forekomme, lige så gådefuldt kan det forekomme, at allerede efter tre år, i august 1917, sælger Vester godset til skibsreder V. Müller (der så tre år senere sælger videre til en anden skibsreder, Poul Carl). Det fremgår klart af Dortheas erindringer, at det hverken var hende eller børnene, der havde ønsket at sælge – hun skriver: ”Jeg syntes ikke, jeg havde holdt så meget af Møllerup, da den blev købt, da jeg syntes, at jeg ikke kunne opfylde mine forpligtelser over for de mange folk, det store hus, og de mange krav i forskellige beslutninger. Men nu blev den solgt, og jeg havde jo heller ikke skønnet nok på alle de goder, som Gud havde velsignet os med. Jeg syntes heller ikke, jeg havde været den hjælp for min mand, jeg burde have været, jeg var bange for, at han altid spændte for vidt...der gik mange tanker gennem mig, og børnene var jo også kede af det, det var jo ellers fars mening at bevare Møllerup, så børnene kunne have et fælles hjem at samles i, men det blev det nu ikke til noget med, og det har vel heller ikke været Guds vilje med os...”.

Det er påfaldende, at efter salget af Møllerup ser Vester ikke ud til at have haft noget lignende at flytte ind i – godt nok en præsentabel villa i Rønne, men trods alt noget af et ”fald” i forhold til Møllerup Gods.

Men ok – den helt ukomplicerede virkelige årsag til salget af Møllerup kan være, at Chr. Vester fik så godt et tilbud på Møllerup, at han ikke kunne sige nej. Han havde købt Møllerup for 435.000 kr. og solgte tre år senere for 1.300.000 kr. – en svimlende sum dengang, men ejendomspriserne var naturligvis kommet i voldsomt skred under krigen. En af Vester-døtrene har fortalt, at familien blev ”rendt på dørene” af skibsredere, der ville købe Møllerup, og det irriterede dem, da de ikke ønskede at sælge. Men en skønne dag kom Vester altså alligevel og fortalte, at han havde solgt til netop en skibsreder, V. Müller, der i øvrigt blot tre år senere solgte videre til en anden skibsreder, Poul Carl. Skibsreder Carl, og efter hans død i 1939 enken fru Kiss Carl, havde derefter Møllerup til 1967. Flere skibsredere havde tjent sig rige under verdenskrigens gunstige handelsforhold og var interesseret i at anbringe pengene i jord og ejendom.

Chr. Vesters fortjeneste ved salget af Møllerup var så stor, at der gik frasagn om den, specielt i missionske kredse, i mange år efter. Og fortællingen gik, at Vester ikke fandt den store fortjeneste rimelig i forhold til greven og derfor rejste til København for at give grev Ahlefeldt-Laurvig en del af fortjenesten. Historien kan være opstået fordi missionske kredse havde svært ved at forlige sig med, at Vester tjente så mange penge, at det kunne tolkes som om han havde ”snydt” greven. I dag ville ingen formodentlig få den slags tanker – vi er alt for vant til, at nogle tager enorme fortjenester hjem ved ejendomshandler på ganske kort tid. I familien er traditionen, at Vester sendte greven en check på 80.000 kr., samtidig med at der også blev et større beløb til hver af børnene, og uanset hvor besynderlig historien er set med nutidens øjne, så kan den bestemt ikke afvises.

Mange af de store handelsmænd, der havde tjent sig rige under verdenskrigen, kom i klemme, da ejendomspriserne raslede nedad i efterkrigsårene. Ejendommene kunne herefter kun sælges med tab, og mange af handelsmændene havde sat sig i forpligtelser, de ikke kunne opfylde, da udviklingen gik den anden vej. Sådan gik det for Frederik Legarth, der dog slap helskindet igennem de fleste kriseår og først måtte opgive ævred så sent som 1937. Men Vester solgte altså Møllerup på et tidspunkt, hvor priserne

toppede – det kan skyldes mange forhold, men kan jo også være et udtryk for forudseenhed. Han ejede derefter Raunstrup Gods på Sjælland i en kort periode (1919-20).

Jeg skal lige tilføje, at uanset om Chr. Vester kunne kalde sig gårdmand eller proprietær eller godsejer, så blev han hele livet ved at tale delvist dialekt og f.eks. sige "a" i stedet for jeg. Han var på alle måder en meget direkte og ligetil person, der talte lige ubesværet med høj og lav.

Efter Møllerup

Efter at have solgt Møllerup flyttede Vester-familien et par år til den tidligere lægebolig på "toppen" af Rønne, den senere Adresseavis-villa. Mens de boede her mistede de deres eneste søn Thomas, der havde Eriksminde ved Møllerup. Han døde af den spanske syge kun 29 år gammel. Vester opførte en flot villa i Kejlstrup til hans unge enke, den senere dyrlægevilla (Stenbjergvej 3 B).

Illustration: Chr. Vester foran Benzonshus. Billedtekst:

Chr. Vester foran Benzonshus, 1930'erne. Fra Molsbogen 2008.

I 1920 købte Vester Hannesminde i Følle. Den blev solgt igen i 1928, hvorefter Dorthea og Chr. Vester flyttede til Benzonshus, en aftægtsbolig i tilknytning til datteren Elisabeth og svigersønnen Theodor Sørensens Benzonshøj. Vester hjalp tre af sine døtre og svigersønner til gårde i Kolindsund, som man derfor spøgefuldt omtalte som "Vesterhavet". De to øvrige var Sine og Jens Legarth på Søholm og Ingeborg og Peter Petersen på Sivested Odde¹.

Chr. Vester døde på Benzonshus i 1940, Dorthea tre år senere. De er begge begravet på Feldballe kirkegård.

Maleri af Møllerup: Efter salget af Møllerup fik Chr. Vester malet et billede af herregården som minde. Maleriet har i næsten hundrede år været i Vesterfamiliens besiddelse og hang i mange år på Sivested Odde. Her i hundredåret for Vesters køb af Møllerup mente Vesters oldebarn Claus Bjerring Lauritsen, Rønne, at det ville være rimeligt, at maleriet kom til at hænge på "hjemstedet" Møllerup. Her overdrages det til Møllerups ejere, Stig og Anne Sophie Gamborg (til højre), af Sue og Claus Bjerring Lauritsen (til venstre).

¹ De øvrige tre Vester-døtre: Ida, f. 1887 og næstældst efter Sine, blev som tidligere nævnt gift med gdr. I. P. Petersen i Kejlstrup. Johanne, næst yngst f. 1902, blev gift med gdr. Svend Baunhøj, Vestergaard i Kejlstrup, og den yngste Gudrun f. 1904 blev gift med Johs. Nielsen, bankmand i Kolind.

Litteratur:

Vilfred Friborg Hansen: *Christian Vester, en indremissionsk handelsmand*", i Molsbogen 2008

Samtaler / mails med *Stefan Heilskov-Rousing, Jens Daugaard og Claus Bjerring Lauritsen*

Artiklen er skrevet af Vilfred Friborg Hansen til "Folk og Liv 2014", Boggalleriet Rønne 2014, hvor den kan ses i sin helhed med billeder.